Якты юл

ДИНЕБЕҘҘӘ САУҘА ЭШЕНДӘГЕ ТӨП ШАРТ - ХӘЛӘЛЛЕК

Халҡыбыҙ элек-электән тиҗарәт, йәғни сауҙа менән шөғөлләнеүҙә дан тотҡан, быуаттар дауамында ошо йүнәлештә хеҙмәт күрһәткән. Ата-олатайҙарыбыҙ сауҙа-һатыу эштәрен, уның тәртиптәрен үә хөкөмдәрен яҡшы ғына белеп, аңлап эш иткән.

Пәйғәмбәребеҙ Мөхәммәд ғәләйһис-сәләм, бер хәҙисендә: “Шикһеҙ, ышанысл ы, ғәҙел, тоғро сауҙагәр йәннәттә пәйғәмбәрҙәр, пәйғәмбәрҙәрҙең дуҫтары үә шәһиттәр менән бергә буласаҡ”, - тигән.

САУҘА ӘҘӘПТӘРЕ

Сауҙа эшенә керешкәндәр, хыянат итмәйенсә изгелек менән һатыу итергә тейеш. Һатыуҙан үҙенә ниндәй файҙа теләһә, шундай ук файҙаны һатып алыусыға ла теләп һатырға кәрәк. Сауҙа эшендә ҡурҡаҡ булмау, киреһенсә батыр булыу сөннәт һанала. Хәҙистә әйтелә: “Ҡурҡҡан һатыусы (файҙа килерме, юҡмы тип ҡурҡып тороусы) һәр ваҡытта ла файҙанан мәхрүм.

Әммә ҡурҡмайынса ғәҙел эш алып барыусы һәр ваҡыт ризыҡлы”, Сауҙа эшендә Аллаһы Тәғәләгә таянып, ризыкты Унан ғына көткән хәлдә эш итергә кәрәк. Хәрәм һәм шикле эштәргә инеп китерҙәй нәфсәле булырға ярамай, һата торған әйберенде артык маҡтама, дөрөҫ булһа ла ант итеү менән әйберҙең ҡиммәтен күтәрмәгеҙ...

САУҘА ҠАНУНДАРЫН БЕЛЕҮ МӨҺИМ

Алдыҡ байлыкты арттырмай. Һатыусылар, нимә генә һатһалар ҙа, сифатһыҙ нәмә һатырға тейеш түгел. Әгәр һатҡан нәмәһенең кәмселектәрен әйтһә, ул ваҡытта уның өҫтөнән яуаплылыҡ төшә. Кешегә нимәне булһа ла үлсәгәндә әҙерәк һалып алдарға ярамай, үҙеңә нисек үлсәгәндәрен теләйһең, башҡаларға ла шулай үлсәргә кәрәк. Аллаһы Тәғәлә Ҡөрьән-Кәримендә кәметеп үлсәүселәргә ҡайғы, тигән.

Сауҙа менән шөғөлләнеүсе кеше үҙенең сауҙаһын үҙ өҫтөнә йөкмәлгән бурыс (фарыз кифая) итеп ҡарарға хаҡлы. Сөнки, баҙар, сауҙа итеүселәр булмаһа, ризыҡ табыу ауырлашыр ине. Шулай ҙа, алыпһатар, сауҙагәр булһағыҙ, һатыу, сауҙа хаҡында булған ҡанундар менән танышырға кәрәк, тип әйрәтә динебеҙ. Эшегеҙҙә тәртип булырға тейеш. Сифатһыҙ әйберме ул, ризыҡмы, һатырға ярамай.

Дуҫына нимәләр һатҡанда хаҡын арттырып һатыу ҙа егетлек түгел. Сауҙа эшендә башҡа мосолман ҡәрҙәшенең сауҙаһы яҡшы барғанға ла көнләшергә ярамай. Мосолманды алдама, уның нимәнелер һатып алыу ниәте булмаһа, көсләмә, ыҙыҡтырма. Мосолман ҡәрҙәшең алырға теләгән нәмәгә артыҡ баһа бирергә ярамай. Сауҙа эшендә ғәҙел эш иткәндәргә, Аллаһы Тәғәлә бәрәкәт бирер. Бер кеше икенсе һатыусынан нимәлер һатып алырға килешкән булһа, араларына инеп ул әйбергә хаҡын арттырып түләү ниәте менән һатып алмағыҙ. Һатып алыусылар менән һатыулашҡанда бик оҙаҡ һатыулашырға ла, эргәгеҙҙә оҙаҡ торорға ла ярамай. Тейешле хаҡын һорап, тиҙ генә килешеп һатып ебәрергә кәрәк.

АЛДАУ ГОНАҺ

Бер ҡала ситендә йәшәүсе тол ҡатын балаларына икмәклек аҡса табыу ниәте менән баҙарға емеш-еләк, мәтрүшкә, бөтнөк кеүек нәмәләрҙе сығарып һатып көн иткән була. Ул бер ваҡыт баҙарға ҡыҙын ебәрергә булған.

- Мин сырхаулап торам, ҡыҙым. Ошо бер силәк бөтнөк онон һатып икмәк алып ҡайтһаңсы, - тигән.

Ҡыҙы бармайым, тип башын сайҡай ҙа, аптырап ҡалған әсәһенә ҡарап:

- Мин кешеләргә бөтнөк оно тип, киптерелгән бәрәңге япрағынан ондо һата алмайым. Ҡулым бармай, йәнем теләмәй. Үҙең әйттең бит, кешене алдау гонаһ тип.

Әсә кеше ҡыҙын ҡосаҡлап илай-илай әйтә:

- Рәхмәт, ҡыҙым, дөрөҫ әйттең. Һеҙ өсәү бит. Етешә алмағас, аптырағандан гонаһлы эш эшләй яҙҙым. Тәүбәгә киләм, һәм бер ҡасан да улай эшләмәҫкә һеҙ бирәм, тип. Аллаһы Тәғәләнән ярлыкау һорап доға ҡыла.

ҺӨТӨНӘ ҺЫУ ҠУШЫП ҺАТЫУСЫ

...Бер кешенең һыйыры булған ти. Ул кеше һыйырын һауа ла, гел һөтөнә һыу ҡушып һата торған булған. Бер ваҡыт тау башынан көслө ташҡын һыу ағып төшкән дә, был кешенең һыйыры шул һыуҙа батып үлгән. Ир кешегә улы: “Беҙ һөткә ҡушкан барлыҡ һыу бергә йыйылып һыйырыбыҙҙы батырҙы”, - тигән.

ИМАМЫБЫҘ ӘБҮ ХӘНИФӘНЕҢ ШИКЛЕ НӘМӘЛӘРҘӘН ТЫЙЫЛЫУЫ

Әбү Хәнифәнең (Аллаһы Тәғәлә унан риза булһын) Хафс ибн Абдур-Рахман исемле хеҙмәтсеһе булған. Бер ваҡыт Әбү Хәнифә уға һатырға тауарын бирә лә әйтә: “Был кейемдәрҙә шундай-шундай етешһеҙлектәр бар, һатҡан сакта кешеләргә шуларҙы әйтеп һат”. Хафс кейемдәрҙе һата, ләкин етешһеҙлектәре тураһында әйтергә оното, кемгә һатҡанын да хәтерләмәй. Имамыбыҙ Әбү Хәнифә был хәлде ишеткәс, һатылған тауарының аҡсаһын (утыҙ мең дирһәмдә) саҙаҡа итеп тарата һәм хеҙмәтсеһе Хафсты эштән ҡыуа.

ҺОРАУ - ЯУАП

Баҙарҙан йәки магазиндан хәләл тип әйтелгән ит һатып алһаң, ләкин дөрөҫлөктә ул хәрәм булһа, беҙгә уның өсөн гонаһ яҙыламы?

Юҡ, яҙылмай. Сөнки әҙәм балаһы белмәйенсә эшләгән гонаһы өсөн яуап бирмәй. Ләкин хәләл булмаған ризыҡтарҙы хәләл тип алдап һатҡан кешеләр ҙур гонаһ эшләгән була. Был гонаһтың ғазабын донъяла һәм ахирәттә татыясаҡтар.

Сауҙала хәрәмләшеүҙең, алдап үлсәүҙең, теләһә нимәне ҡушып алдап һатыуҙың ҡурҡыныс икәнлеге тураһында Ҡөрьәндә лә аят бар.

Бөгөнгө йәшәйешебеҙҙә беҙ баҙарҙарҙа ғына түгел, магазиндарҙа ла килеп сыҡҡан күңелһеҙ хәл-ваҡиғаларға осрап ҡына торабыҙ. Һатыу ҡағиҙәләрен боҙоусылар ҙа кәмемәй. Әлбиттә, ошондай күренештәр менән дәүләт тарафынан ҡуйылған яуаплы кешеләр генә көрәшергә тейеш тимәгән, ә һатып алыусылар ҙа битараф булмаһындар ине.

Әгәр шәриғәт талаптарын белергә теләһәләр, аңлаһалар, күптәр, бәлки, улай ҡыланмаҫтар ҙа ине.

Сауҙа тураһындағы мәғлүмәттәр дини китаптарҙан алынды.

ҘУР ДӘРӘЖӘ

Мосолман урынлы-урынһыҙ ярһып китмәй, нәфсе ҡоткоһона бирелмәй. Әгәр ҙә кемгәлер, нимәгәлер хәтере ҡалһа, бының сәбәптәре хаҡында фекер йөрөтеп, ғәфү итергә тырыша. Был - уның өсөн ҙур дәрәжә.

“Арағыҙҙан кемдәрҙә күптәргә көсө етерлек кеше тип һанайһығыҙ?” - тип һораған бер саҡ Пәйғәмбәребеҙ сәхәбәләренән. “Дарманы ташып торғандарҙы”, - тип яуаплаған улары. “Дөрөҫ түгел, - тигән Мөхәммәт ғәләйһис-сәләм. - Асыуы килгәндә үҙен тыйып ҡала белгән кеше көслө була. Ундайҙарға Аллаһ яҙа биреп бармаҫ. Телен тыя белгәндең дә етешһеҙлектәрен йәшереп ҡалдырыр”. Әҙәм балаһы асыулы килеш ниндәйҙер эш башҡарыуҙан һаҡ булырға тейеш. Ошондай ваҡыттарҙа күпме ғаилә таркалғаны, енәйәт ҡылынғаны, баларҙың етем ҡалыуы һәм башка бәлә-ҡаза хаҡында һәр кем уйланырға тейеш.

Бер-береңә ҡарата түҙемле, сабыр була белмәй башлаһаң, араға иблис килеп ингән тиген һүҙ.

Мосолманда булырға тейешле төп һыҙаттар - дингә ысын күңелдән бирелгәнлек, баҫалҡылыҡ менән бер бөтөнгә әйләнгән ғилем, кеше хаҡын таныу, байып киткәндә саманы юғалтмау, фәкирлеккә төшкәндә, мохтаҗлыҡ килгәндә башкаларға ҡарата ла түҙемле булыу, ярҙам күрһәтеү.

Әжерен арттырып бирер

Әлбиттә, бәндә фәрештә түгел. Ҡайһы берҙәрҙең тәбиғәте зәғифлек менән тулы, күңеленең аҙашып киткән сактары ла була. Тик бындай сактарҙа ул тәүбә итә белергә тейеш.

“Матур һүҙең, ғәфү итә белеүең кемгәләр битәрләй-битәрләй саҙаҡа биреүҙән яҡшыраҡ, - тигән Мөхәммәд ғәләйһис-сәләм. - Әгәр ҙә кеше Исламды ҡабул итһә, Аллаһ уның элекке гонаһтарын ярлыкар, һәр изгелегенә әжерен ундан ете йөҙ тапҡырға тиклем арттырып бирер”.

Асыуын тыя белгән кеше - иң көслөһө.

КӨНДӘЛЕК ТОРМОШТА УҠЫЛА ТОРҒАН ДОҒАЛАР

Саҙаҡа доғаһы (Саҙаҡа алғас уҡыла)

Бисмиллаһир-рахманир рахим. Аллаһуммә хфәз сәхибә һәзиһис саҙакати ғәнле әфәти вәл вәлиәти вәғфир зунувәху вә әккид, иманәһү вә аксир әмвәләһү вә вәффикһу ғәлә хәйри мәкасидиһ. (Йә, Раббым! Ошо саҙака биргән бәндәләргә уҡылған доғаларыбыҙҙы ҡабул итеп алһаң ине, уларҙың сауабын барлыҡ көтөп ятыусы әрүахтарҙың рухтарына ирештереп, уларҙы шатландырһаң ине! Был саҙака биреүсе бәндәләрҙе бәләләрҙән, ҡазаларҙан, афаттәрҙән, ауырыуҙарҙан һаҡлаһаң ине, гонаһтарын ғәфү итеп, имандарын ҡеүәтләндереп, малдарын арттырһаң ине, хәйерле максаттарына һәм изге теләктәренә ирешергә насип итһәң ине! Йә, Раббым! Был бәндәләргә күркәм холоҡ, йомшаҡ фиғел, тулы иман, тыныслыҡ һәм сәләмәтлек бирһәң ине. Уларға бәхетле, шатлыклы, оҙон ғүмер, тигеҙ һәм бәрәкәтле тормош насип итһәң ине!).